

De Bergrede heeft geen achterdeur

Preek over Mattheüs 5-7

Te lezen: Jesaja 50:4-9 en Mattheüs 5:38-48
Zuilen, 5 januari 1975

De preek van deze morgen is de eerste van een reeks preken over de Bergrede. De bergrede! Zo noemen we de toespraak van Jezus die beschreven staat in de hoofdstukken 5 t/m 7 van het Mattheüs evangelie. Mattheüs leidt deze toespraak van Jezus in Mattheüs 5 als volgt in: 'Toen Jezus de scharen zag, ging hij de berg op .....

Vandaar de naam van 'bergrede'. Jezus ging de berg op, zoals lang geleden Mozes de berg Sinaï was opgegaan om de tien geboden van God te ontvangen. Zoals Mozes van de berg afdaalde met Gods leefregels voor Israël, zo geeft Jezus vanaf de berg zijn leefregels voor zijn volgelingen.

De bergrede is altijd een veel besproken gedeelte uit het evangelie geweest. U hebt ongetwijfeld wel gehoord van de zogeheten 'bergredechristenen'. Dat zijn christenen die het clublied van Feyenoord zouden willen opnemen in 'lofzangen en gebeden'. 'Geen woorden maar daden'. Het zijn kinderen van God die zeggen: Het geloof bestaat niet in mooi preken over de liefde van God. En in discussiëren over de Drie-eenheid. En in zingen van: 'Er is een kindeke geboren op aard .....

Bergredechristenen zeggen: Het komt er eenvoudig op aan, dat we doen wat dat kind in de kribbe ons als volwassen man opdraagt te doen:

'Hebt uw vijanden lief!'

'Doet wel degenen die u haten!'

'Geef iemand u een slag op de rechterwang, keer hem ook de andere toe'.

Dat is geloven! Zo zal de wereld veranderen!

Laten we eerlijk zijn: Dit is gemakkelijker gezegd dan gedaan!
Er zal op je werk maar een collega rondlopen die je voortdurend sartaart.
Hij strooit kletspraatjes over je rond bij andere collega's.
Hij probeert je zwart te maken bij de baas.
Hij geeft je altijd sarcastische antwoorden.
Maar je probeert erboven te staan. Je gaat er nooit op in. Totdat hij je tijdens een verschil van mening over het werk een draai om de oren geeft! Het toppunt! Een grove belediging! Moet je deze vernedering ook nog nemen? Moet je doen wat Jezus zegt: 'Geef iemand u een slag op de rechterwang, keer hem ook de andere toe?'

Bergredechristenen hebben gemakkelijk praten! Het zijn idealisten. Ze zullen vroeg of laat de weg gaan van alle idealisten: Ze zullen hopeloos teleurgesteld raken in anderen én als ze eerlijk durven te zijn nu ook in zichzelf.

Leven volgens de bergrede is een mensenmogelijke zaak! Er zijn door de eeuwen heen dan ook altijd christenen geweest die zeggen: De bergrede is niet door Jezus gegeven met de serieuze bedoeling dat we deze zouden navolgen, maar met de bedoeling ons mensen te laten merken hoe zwak en gebrekkig wij eigenlijk zijn. Zo heeft ook Calvijn de bergrede uitgelegd. Volgens Calvijn is de bergrede bedoeld ons tot kennis van zonde te brengen. U krijgt die klap op uw rechterwang van die schurk van een collega. Het woord van Jezus schiet u te binnen: 'Draai hem ook uw andere wang toe'. In een flits beseft u dat u dit niet kunt. Omdat u een zondig mens

bent. Dan vergeet u die collega na die vernederende klap. Ineens staat u als zondig mens voor God en bidt: 'Heer wees mij zondaar genadig!' Volgens Calvijn en velen met hem, hoort de bergrede thuis in een evangelisatiepreek. De bergrede brengt tot zondekennis en overgave aan God. Ik voel me onbehaaglijk bij deze uitleg. Het woord van Jezus wordt in deze uitleg niet genomen zoals het tot ons komt.

Ik weet wat u zeggen wil. U wilt zeggen: Maar de bergrede is toch niet door ons te volbrengen?! U hebt gelijk. De bergrede is een mensonmogelijke zaak. We zullen nooit iets van deze woorden van Jezus begrijpen, wanneer we beginnen te praten over wat u en ik kunnen en niet kunnen. We moeten beginnen met wat Jezus heeft gedaan. De bergrede is een huis waarvan de achterdeur 'mens' op slot zit. Je kunt eindeloos aan de deurkruk rammelen of op de deur bonzen. Humanisten doen dat met de beste bedoelingen. En mensen die de mentaliteit van hun medemensen willen veranderen doen dat. Ze bonzen op de deur. En trekken aan de bel. Want de mens is voor verbetering vatbaar! Maar de deur die 'mens' heet blijft dicht. Zó wordt de bergrede alleen een harde ongenaakbare muur waarop je tenslotte doodloopt. Een massief stuk eikenhout waarop je je handen stuk slaat. De bergrede kom je niet binnen via de achterdeur 'mens'. Er is een voordeur die openstaat: Jezus. Via Jezus kun je de bergrede binnengaan en vanbinnen bekijken. We moeten bij Jezus beginnen. Via Hem zullen we het geheim van de bergrede kunnen binnengaan en begrijpen.

Het geheim van de bergrede is het geheim van Jezus' eigen leven. Toen Mozes de berg Sinaï afdaalde, had hij de wet van God geschreven op stenen tafels onder zijn arm. Gods leefregels waren niet iets, dat van hemzelf was. Ze lagen los in zijn hand. Bij de eerste de beste driftbui vergat Mozes zichzelf en gooide de tafels kapot op de grond. Wanneer Jezus op de berg zijn leefregels geeft, toont hij geen stenen tafels en leest hij niet voor uit een boek. De regels die Hij geeft, staan niet geschreven op steen of papier maar op zijn eigen huid. De wet van God ligt niet los in zijn handen, maar is een stuk van hemzelf, is in Hem vlees en bloed geworden. Daarom zeiden we: Het geheim van de bergrede is het geheim van Jezus' eigen leven.

Door de eeuwen heen heeft de bergrede duizenden mensen aangesproken.

'Hebt uw vijanden lief'.

'Wil iemand uw hemd nemen, geef hem ook uw mantel'.

'Prest iemand u één mijl met hem te reizen, ga er twee'.

Wat een geweldige woorden! Zo bevrijd van jezelf te zijn, dat je dit kunt. Zo los te zijn van je eigen eer en bezit! Zo los te zijn van die gekwetste trots en wrok die je koestert als een dierbaar bezit! Zo bevrijd te zijn dat je je vijanden kunt liefhebben. En goed kunt doen tegenover hen die je haten. De bergrede is een soort breekijzer. Een breekijzer achter alle planken van eigen eer en bezit en eigen gekwetste trots, waarmee de samenleving is dichtgespijkerd.

Misschien zit hier iemand die het instinctief aanvoelt: Dit zou de dichtgespijkerde relatie met mijn zoon openbreken. Wanneer ik naar het woord van Jezus uit mijzelf bereid ben nog een mijl met hem te gaan. Of iemand die denkt: Dit zou op kantoor de ban van carrièrejacht en prestigegslag breken. Wanneer ik niet alleen het hemd geef waarop anderen azen. Maar uit eigen beweging ook mijn jas en mijn promotie en mijn....

Je hebt wat woorden gehad met een vriend. Je staat in je recht. Dat weet hij drommels goed. Hij wil niet van zijn vermeende voetstuk afkomen en excuses aanbieden. Zelf wil je niet van je recht afstappen en de minste zijn. De minste zijn ..... Wat kun je in zo'n gespannen verhouding heimelijk verlangen naar zo'n radicale bevrijding van jezelf en van je recht en je trots, dat je de minste kunt zijn. Zoals Jezus zegt: Wanneer iemand je een klap op je rechtsgevoel heeft gegeven, keer hem ook je eergevoel toe. De minste zijn. Zodat de spanning tussen mensen doorbroken wordt. De bergrede heeft altijd mensen aangesproken als een weg uit de vastgelopen verhoudingen in onze samenleving. Alleen: het geheim van Jezus' bergrede is het geheim van Jezus' eigen leven.

Zonder overgave aan Jezus Christus zult u nooit iets begrijpen van de bergrede. Het geheim van de bergrede is geen geheim recept dat je kunt overnemen en toepassen. Je kunt nooit zeggen: Zo, dit heb ik begrepen. Nu eens kijken of het werkt. Laat ik mijn vijanden eens gaan liefhebben! Het geheim van de bergrede deelt zich alleen mee in een persoonlijke levensrelatie tot Jezus. Alleen wanneer u zich met heel uw hebben en houden aan Jezus overgeeft, wanneer u zich door hem laat maken en breken, wanneer u met Hem leeft, alleen dán deelt u met hem het geheim van de bergrede.

Het geheim van de bergrede is het geheim van Jezus' eigen leven. 'Slaat iemand u op de rechterwang, keer hem ook de andere toe!' Het staat geschreven in Jezus' eigen leven. Lees in Mattheüs 26 hoe Jezus voor de joodse Hoge Raad terecht staat: 'Toen spuwden zij hem in het gelaat en sloegen hem met vuisten; anderen sloegen hem in het gelaat en zeiden: Profeteer ons Christus, wie is het die u geslagen heeft'. 'Wil iemand met u vechten en uw hemd nemen, geef hem ook uw mantel'. Het staat geschreven in Jezus' eigen leven.

Wanneer Jezus aan het kruis hangt, dobbelen de soldaten om zijn kleding. Zo kwam Jezus in zijn leven klaar met de menselijke haat en afgunst en wrok en hebzucht. Hij liet al het boze in de mens zich tegen hem uitspelen. De farizeeërs en overpriesters en Romeinse soldaten mochten winnen met zoveel doelpunten verschil als zij wilden. Iemand geeft je een klap op je rechterwang: 1-0. De wraak zegt: Geef hem er twee terug: 2-1. Zorg dat je wint! Het recht zegt: Geef hem er één terug. Oog om oog, tand om tand. Het recht is altijd uit op gelijkspel: 1-1. Dan heb je elkaar na afloop niets te verwijten. Jezus zegt: Draai hem ook de andere wang toe. Laat hem met 2-0 winnen. Wanneer Jezus aan het kruis sterft, heeft hij tenslotte 10 tegen 0 verloren. Hij heeft er zelfs vanaf gezien de eer te redden om een tegenpunt te scoren. Met Pasen gebeurt dan iets wereldschokkends. God verandert de uitslag. Op het uitslagbord vernieuwt God namen en cijfers: Achter de naam van de overpriesters en soldaten komt de nul te staan. En achter de naam van Jezus plaatst God dubbele cijfers. De verliezer van Goede Vrijdag wordt met Pasen tot overwinnaar uitgeroepen!

Het geheim van de bergrede is het geheim van Jezus' leven. Wanneer u en ik iemand de linkerwang toekeren nadat u en ik op de rechter een tik hebben gekregen, staan we voor het oog der mensen met 2-0 achter. Maar God verandert de uitslag in een 2-0 overwinning. Zo komt de nieuwe wereld er: God verandert de vrijwillige nederlaag van Goede Vrijdag in de overwinning van Pasen.

Nog eens: De bergrede is geen recept waarmee een mens op eigen houtje kan experimenteren. 'Hebt uw vijanden lief'. Dat laat zich niet als een pacifistische leus

bijschrijven in het programma van een politieke partij. Dat laat zich niet gebruiken als motto voor ontwapeningsbesprekingen tussen oost en west. Hoe mooi het ook klinkt! De bergrede is de weg van Jezus Christus en allen die hem toebehoren. De bergrede is niet de weg van politici en de volkeren. Het is de weg van de gemeente. Het is de weg van hen die Jezus Christus toebehoren. Die met Christus delen in Goede Vrijdag en Pasen. De bergrede is geen recept tot oplossing van problemen in familiekring of kennissenkring. Wanneer u met Christus leeft, zult u in situaties terecht komen, waarin Christus tegen u zegt:

‘Keer hem of haar ook de andere wang toe’.

‘Geef hem of haar ook je jas’.

‘Ga die tweede mijl’.

Dan zult u er niet onderuit kunnen: Christus wil het geheim van zijn eigen leven toepassen in uw leven. Hij wil u gebruiken om vastgelopen menselijke verhoudingen open te gooien. Hij wil menselijke wrok en hebzucht de nederlaag toebrengen door deze zaken eerst de overwinning op los te laten. Op de wijze van Goede Vrijdag en Pasen wil Hij u gebruiken in de komst van het Koninkrijk Gods.

Zo vlak vóór de viering van het avondmaal moeten u en ik eens nagaan in ons leven waar verhoudingen met anderen vastgelopen zijn. Vlak voor het gebruik van de maaltijd die de minste wilde zijn, moeten we God bidden ons te tonen waar Hij ons als de minste wil gebruiken.

Amen.